

CAPUT XIV.

Occurritur nonnullis exceptionibus contra hactenus stabilitam Ecclesiæ doctrinam. Exceptio prima, qua contenditur allatas hucusque S. Scripturæ, Patrumque auctoritates intelligi oportere de impotentia naturæ ad observanda omnia præcepta naturalis æque, ac supernaturalis ordinis; vel ad ea observanda quoad modum simul, & non quoad solam substantiam. His effugiis via præcluditur. Neque textum Apostoli ad Rom. 2. quidpiam officere ostenditur, de quibuslibet infidelibus naturaliter ea, quæ legis sunt, facientibus intelligatur. Exceptio altera ex contraria veterum Theologorum opinione diluitur. Ab hac vindicatur S. Thomas. Reliquorum Scholasticorum auctoritas elevatur, præcipue ex opposita communi cæterorum Theologorum doctrina.

§. CXXXVII. **S**tabilita jam adversus inconsultas catholici Jcti censuras orthodoxæ fidei doctrina, opportune occurrendum nunc est nonnullis exceptionibus, quæ ad fucum incautis faciendum in medium adduci ex adverso fors possent. Neque enim necessarium esse arbitramur, illis argumentis refellendis fusius hic immorari, quibus jam olim idipsum fidei dogma a Pelagianis impugnatum, & a Majoribus nostris assatim contra eos defensatum novimus; cum præsertim hac in re laboris compendium nobis fecerint Theologi, præcipue *Essius*,
Bellar-

Bellarminus, & Berti, ad quos brevitatis gratia lectorem remittimus. Impræsentiarum ergo illis solum exceptionibus obviam ire conabimur, quæ ad vim argumentorum pro stabiliendo præsentis doctrinæ articulo hætenus allatorum elevandam adferri posse subodoravimus. Sit itaque

Exceptio Ima. Argumenta ex Scriptura & traditione divina superius adducta intelligi debent de impotentia naturæ, & necessitate gratiæ, sive ad observanda omnia præcepta tam *naturalis*, quam *supernaturalis* ordinis, sive ad observanda naturalia quoad *modum* simul, puta cum merito vitæ æternæ; non vero quoad solam *substantiam*; quo posteriore modo *totam* legem naturalem ab infidelibus *naturaliter* observatam reipsa fuisse Apostolus ipse ad Rom. 2. testatur: *gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.*

§. CXXXVIII. Verum exceptio hæc prorsus aliena est a vero S. Scripturæ & Traditionis sensu. 1) enim Apostolus, Patres, & Concilia, dum observationem legis moraliter impossibilem sine gratia asserunt, expresse loquuntur de præceptis Decalogi, adeoque de solis legis naturalis officiis, quæ utique distincta sunt ab officio charitatis, qua opus legis cum fructu & merito vitæ æternæ in Deum refertur; hujus enim officii nullam in adductis textibus mentionem faciunt. 2) Hanc legem servandi impotentiam probant ex imbecillitate status naturæ lapsæ; quæ cum corrupta & infirma sit per peccatum, jam nequit propriis præstare viribus, quod natura sana & integra præstitisset. Unde ad hanc infirmitatem viriunaque debilitatem, nulla facta mentione præceptorum supernaturalium, aut modi præcepta naturalia meritorie implendi, moralem illam naturalium virium impotentiam passim reducunt. Hæc autem ra-

tio vim obtinet, etiam quum sermo est de sola observatione legis naturalis *quoad substantiam*: quia natura *sana & integra* ad hæc solum præcepta propriis viribus observanda sufficeret; pro supernaturalibus autem, æque ac pro naturalibus meritorie quoad modum implendis gratia supernaturali omnino indigeret, sine qua nihil, quod naturalis tantum ordinis est, ad supernaturale sese exporrigere unquam potest. 3) Patres & Concilia citata naturales naturæ humanæ vires sufficere etiam negant ad *negativa* legis naturalis præcepta, quæ utique naturalia sunt, uti præceptum: *non concupisces*, cujus sæpius meminerunt. Quid? quod frequentius gratiam expresse requirunt *ad non peccandum*. Porro ad hoc satis est non violari aliquod præceptum, quod utique fit, dum observantur omnia, *quoad substantiam*. Igitur si PP. & CC. gratiam requirunt *ad non peccandum*; sequitur prorsus, gratiam ab iisdem requiri, adeoque naturales vires insufficientes censeari ad omnia legis naturalis præcepta morali potentia, etiam solum *quoad substantiam*, quamdiu hoc fragile corpus gerimus, observanda; contra atque Pelagium dogmatizasse vidimus (§. CXIII.) *)

§. CXXXIX.

*) Plena igitur, & adæquata Pelagianæ hæresis notione carent, qui veteres quosdam Theologos, *omnia legis naturalis præcepta, quantum ad substantiam servari sine gratia posse* docentes, hoc cumprimis nomine ab hæresis Pelagianæ invidia vindicare cum. Ex. *Gazzaniæ* conantur, quod hanc observantiam *vite æternæ meritoriam esse* nunquam cum Pelagio docuissent. Quasi vero Pelagiani erroris summa solo hoc doctrinæ articulo contineretur; quum potius necessarium duntaxat corollarium sit aliorum principiorum, quæ Ecclesia in Pelagio expressius damnavit, dirisque devovit.

Horum unum erat: *Adæ lapsus posteris non propagatione, sed imitatione solum, seu malo exemplo nocuisse.* Alterum

§. CXXXIX. Apostoli verba quod attinet; quis credat illa gentium Doctore contra propositum excidisse;

rum: gratiam ad bonum FACILIUS duntaxat operandum secundum merita nostra dari: atque ideo ad non peccandum, seu ad non male faciendum gratia Dei adiutorium homini non esse necessarium, liberumque arbitrium sufficere ad dominica præcepta implenda, nisi gratia non adjuvetur, adeoque humanam ad forum utrumque sufficere posse naturam (§. XL, XLI). Ex his demum principiis necessaria consecutione inferendum relinquebat Pelagius: humanam naturam ad obtinendam salutem vitæ æternæ sibi solam sufficere: ut proinde Faustus Rejensis Lib. I. de gratia Dei, Pelagii doctrinam ad hoc universalissimum caput merito revocaverit, quod ex illius principiis necessario conseqnebatur. Nam si quem omnia peccata per solas naturæ vires reapse devitalisse ponas; is profecto in Pelagianæ doctrinæ systemate damnationi obnoxius esse non posset: quippe qui nullam damnationis causam: quia nullum sive originalem, sive actualis peccati, consequenter nec pœnæ reatum haberet; Deus enim cum sit justus, omnia juste disponit. Ipsam quoque, qui non debet puniri, damnare exterius æstimat a sua virtute, Sap. Cap. 12. v. 15. Rursus, si quos legem naturalem solis naturæ viribus observasse cum Pelagio sumas; hos quoque Deus salva sua in promissis fidelitate a vitæ æternæ participatione excludere haud posset: utpote qui vitam æternam mandata decalogi præceptis contenta servanti per Christum promissit: *si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, Math. 19. v. 17.

Quare mirum videri non debet, si Concilia & Patres nullo unquam speciali canone Pelagianam illud corollarium pertrinxerint: perspectum enim illis erat illud perferendum, si modo illius fundamenta subruissent; quemadmodum obstrueto semel fonte rivulus ipse sponte siccat: ut proinde genuinam Pelagianæ hæresis indolem haud satis perspectam habere convincantur, qui eam ad consecrarium illud Pelagiani systematis caput restringunt; quod primum postea contra Semipelagianos in Synodo Arauliciana II. can. 7. & novissime in Tridentina Sess. 6. can. 2. expressius fuerat definitum (§. CXXXIII).

se; quippe qui afflante Spiritu sancto in eadem Epistola totus in eo est, ut ostendat gratiam omnibus sive Judæis, sive gentibus ita necessariam esse ad legem implendam, ut eam per solas naturæ vires nemo unquam mortalium hucusque impleverit, aut impleturus sit sine Spiritu vivificante (§ CXVI). Quum igitur textus ibidem allati nullam exceptionem admittant; investigandum nunc est, quo sensu Apostolus scripserit; *Gentes naturaliter ea, quæ legis sunt, facere.*

Est vero duplex hac in re Patrum sententia: Una illorum est, qui textum Apostoli interpretantur de gentibus ad fidem conversis, qui *naturaliter* hoc est sine legis scriptæ subsidio, sed tantum ope gratiæ naturam adiuvantis legem naturalem cordibus eorum insitam observabant, quos Judæi, quod recutiti non essent, sed præputiati, aspernabantur. Clamat ergo Apostolus *non auditores, sed factores legis* justos esse apud Deum: quia etiam gentes, quæ legem Moysis non habent, præcepta implere possunt, & licet carne incircumcisi, possunt circumcidi Spiritu, & *Judæi esse in abscondito*, ut ad finem capitis ejusdem loquitur Apostolus; *quales erant*, ut S. Chrysostomus ait, *qui vivebant cum Melchisedech, qualis erat Job, quales Ninivita, qualis denique erat Cornelius a)*. Unde S. Augustinus: *ideo, inquit, dicuntur naturaliter, quæ legis sunt, facere; quia ex gentibus venerunt ad Evangelium, non ex circumcissione, cui lex data est; & naturaliter, quia ut crederent, ipsa est in eis per Dei gratiam correpta natura b)*. Et hæc quidem sententia, teste Calmet, maxime catholica est, & plurimos habet Patronos; quæ licet minus literalis Calmeto videatur; contrarium
tamen

a) Homil. 5. in Epist. ad Rom. b) Lib. 4. contra Julian, Cap. 3. Vide etiam Lib. de Spiritu & lit. Cap. 26.

tamen ex toto Epistolæ contextu gravibus argumentis ostendit *Estius* a).

Alterâ sententiâ cum eodem S. Augustino de *infidelibus* Apostolum loquentem intelligit, vocemque *naturaliter* heic summit pro *sponte*, ut opponitur *coactioni*, quæ fit per legem extrinsecus advenientem, & minitantem, adeo ut sensus sit: Gentes sine lege scripta, ab ipsismet Judæis violata, utpote per quos *nomen Dei blasphematur in gentibus* Rom. 2., *sponte* & voluntarie multa, quæ legis sunt, faciunt, ac proinde Judæi adversus eos gloriari non possunt eo titulo, quod soli legem acceperint, cum transgressores existant ejusdem legis, cujus *plura* opera Gentiles sine exteriori doctrina fecerunt, ut *Pharao* Saram Abrahamæ reddendo intactam, ut audivit esse ejus uxorem b): *Abimelech* omni populo sub pœna capitis præcipiendo, ne quis Rebeccam Isaac conjugem impudice tangeret c). Igitur juxta hunc sensum gentiles fide in Christum carentes *plura* legis opera naturaliter, seu *sponte* faciunt, bona quidem ex officio seu objecto; sed mala ex pravo fine: quia ut notat S. August. *vix inveniuntur, quæ justitiæ debitam laudem, defensionemque mereantur*: d) vel si sunt simpliciter bona, puta ex officio, sine, & circumstantiis, vix illud fit sine gratia Christi; *Non quod per naturam* (hoc est per vocem *naturaliter*) *negata sit gratia*, inquit cit. loc. S. Augustinus, *sed potius per gratiam reparata natura*; ideoque alibi idem S. D. asserit: *etiam ipsa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius, qui bene utitur malis* e). Utram igitur harum expositionum assumas, nihil tamen inde superiori exceptioni favens elicies.

§. CXL.

a) In 2. Dist. 26. §. 41. b) Genes. Cap. 12. v. 18. c) Ibid. Cap. 26. v. 11. d) Lib. de spiritu & lit. Cap. 27. e) Loc. cit. contra Julian, Num. 32.

§. CXL. *Exceptio 2)* Ad erroris invidiam Jcto conflandam trahi prudenter nequit, si doctrinam aliquam *publicæ eruditorum disquisitioni* submittendam censeat jam alias a Theologis classicis, probeque catholicis propugnata. At hujusmodi certe est Cl. Jcti nostri doctrina, qua asseritur hominem vires habere sufficientes, quibus legem Dei naturalem puta *quoad substantiam operis* servare, & sine peccato vivere morali potentia possit. Id ipsum enim est, quod jam olim tradiderunt *Scorus a) Durandus b) Toftatus Abulensis c)*, alique, qui hac in parte secuti videntur doctrinam S. Thomæ subinde docentis: hominem, *sine gratia vitare posse omnia mortalia peccata*, consequenter & totam naturæ legem quoad substantiam servare, *licet difficile d)*. Iniquus ergo sit, qui ob eandem doctrinam Cl. Jcto dicam scribere, eique diem dicere nunc primum velit.

Verum plura sunt, quibus exceptionem hanc nullo negotio diluas. Et imprimis quidem falso illa supponit eandem esse Jcti nostri, quam olim Aquinatis doctrinam: cum hic de peccatis *mortalibus* restrictè loquatur; ille vero absolute de omnibus adeoque etiam *venialibus* se loqui innuat, dum generatim ac *indefinite* hominem sine peccato vivere posse contendit. Deinde S. Thomas cit. loc. asserit quidem hominem *vitare posse omnia mortalia peccata*. Sed quum continenter addat, id homini esse *difficile*, nec ullibi asserat hominem vires habere ad vitanda omnia mortalia *sufficientes*; satis innuit se loqui de potentia solum *physica*, non autem de potentia *morali*, propter conjunctam peccata vitandi *difficultatem*, quæ *moralem* inducit *impotentiam*, *moralemque* peccandi *necessitatem*; quemadmodum jam supra
alium,

a) In 2. Dist. 28. Quæst. 1. b) Ibid. Q. 4. c) In Matth 19. Quæst. 178. & 179. d) In 2. Dist. 28. Q. 1. Art. 1.

alium S. Doctoris locum ex Bellarmino explicavimus (§. LXXXIV). At dum Jctus noster hominem *sine peccato vivere posse* contendit, ex ipso contextu se de *moralis potentia* loqui, adeoque omnem etiam *moralemente peccata vitandi impotentiam* se inficiari demonstrat (§. XCVII). Quod si demum S. Doctor super sententias hac de re obscurius scripsit, aut etiam, si mavis ejusdem fuit subinde cum Cl. Jcto opinionis; postea tamen re diligentius discussa mentem suam aut uberius declaravit, aut sententiam suam tacite retractavit in posterioribus scriptis, quibus pluries expresse contrarium docuit a). Quare si vir Cl. S. Thomam secutus est fors errantem, sequatur etiam ingenue retractantem.

§. CXLI. Vindicata hoc pacto Aquinatis orthodoxia, neminem porro morari debet adducta Theologici illius Triumviratus auctoritas. Imprimis enim sunt, qui existiment, hosce Scholasticos negasse duntaxat necessitatem gratiæ, quæ sit donum aliquod *habituale*, ac *permanens*, præscindendo ab aliis auxiliis: aut explicari fors possent perinde ac S. Thomas de sola *potentia physica*, sed cum *moralis impotentia* conjuncta, nunquam sine auxilio gratiæ in actum redigenda. Sed cum ex illorum obscuro, involuto, implexoque scribendi modo certi quidpiam ea in re statui vix posse videatur; nullo sane proventu præsidium ex illorum doctrina quæritur, quorum alioquin auctoritatem omni exceptione majorem haud esse probatur. Nam *Scotum* quod attinet, ob nimis subtilem argumentandi rationem *Doctoris subtilis* nuncupatione donatum novimus. At si Seneca teste:

nimia

a) *Estius*, qui in 2. Dist. 26. §. 44. S. Doctorem mentem suam retractasse supponit, plura retractationis loca citat, ut Lib. contra Gentes Cap. 160. De veritate Q. 24. Art. 12. 1. 2. Quæst. 63. Art. 2. ad 2. Ac demum ex professo eadem Parte Quæst. 109. Art. 4. & 8.

nimia subtilitas inimica veritati a); quid mirum, si Doctor iste subtilis veritatem non semper acu tetigerit, sed subinde nimia subtilitate in cogitationibus evanuisse aliis doctis ac perspicacibus Theologis visus sit? Quantum ad *Durandum* notoria res est, plura cum nimis dura, atque exotica alias tradidisse, cui propterea a posthumerum aliquo inscriptum Epitaphium:

*Durus durandus jacet hic sub marmore duro:
An sit salvandus? non juro, sed neque curo.*

Tostatus demum plus Aristotelicis scitis, humanæque rationis argumentis confusus rem conficit, Scriptura, ac Traditione, ceu genuinis christianæ Theologiæ, sanæque doctrinæ fontibus aut vix, aut non nisi extimis labris admodum parce delibatis. Non ergo mirum, si ex turbido fonte impuram doctrinam hauserit, cui jam in *Genes. Cap. 17.* commentans prælusit b). Quod si præterea Scholasticorum aliqui Triumviralis illius Magisterii auctoritate præventi, hominem naturæ viribus legem naturalem sine gratia quoad substantiam servare, & sine peccato vivere posse docuerunt; his non immerito accommodari fors posset, quod *Gregorium IX. Pp.*
ad

- a) Epist. 88. b) Defendit nempe l. c. *Abulensis* Antistes, referente *Calmero* in *Diss. de Gentilium salute* Commentariis in *S. Pauli Epistolas* præfixa „ defendit, inquam, Gentiles, quos laudabilis vitæ probitas ornabat, nihilque non expressum ad normam naturalis legis habebant in moribus, prohibitatis suæ merito salutem obtinuisse, quanquam nihil de nostræ Religionis dogmatibus norint. Cum enim illi justitiam ad exitum usque ita volverint, ut nullo mortali crimine tenerentur, cum obirent; in *Abrahæ* sinu post mortem constituti sunt, ubi nullo doloris sensu tangebantur. Taceo pejora, quæ ibidem referuntur. Sed virum doctum Scripturæ & Patribus repugnantia docentem non admittimus, inquit prope finem laud. *Dissertationis* idem *Calmetus*.

ad Scholasticos Parisienses an. 1227. scripsisse Rainaldus memorat: *Quidam*, inquit Pontifex, *apud vos spiritu vanitatis, ut uter dissenti, positos a Patribus terminos profana transferre satagunt novitate, - - - quos transgredi non solum est temerarium, sed profanum - - - ipsi doctrinis variis, ac peregrinis abducti, redigunt caput in caudam, & ancilla cogunt famulari Reginam videlicet documentis terrenis, cœlestis quod est gratiæ, tribuendo naturæ.* Tales autem doctrinæ socios Clarissimo nostro non invidemus: *sunt enim, teste Augustino, homines ingrati gratiæ, multum tribuentis inopi, sauciæque naturæ a); qui volentes humanis conjecturis justitiam Dei defendere, & ignorantes altitudinem gratiæ, fabulas improbables texuerunt b).*

§. CXLII Quisquis igitur rectam christianæ de gratia, naturæque viribus doctrinæ sententiam tenere cupit; æquitas profecto, sanaque ratio suadet, illam potius sequi oportere, quam contra paucos illos scholasticos reliqui omnes ejuslibet ævi, probitatis æque, ac eruditionis laude præstantes Theologi, velut a Majoribus traditam, atque ex genuinis Scripturæ ac traditionis fontibus haustam, communi semper calculo, *quantum quidem rei summam attinet*, religiosissime retinendam esse, fidelique mente conservandam, salvo *essentiali rerum ordine* constanter censuerunt.

Dixi: *quantum rei summam attinet*: ut innuerem, esse quandam adhuc in determinanda dogmatis hujus qualitate inter Theologos differentiam, dum plures eorum præsentem doctrinæ articulum ad solos *certaine conclusionis theologicæ* terminos restringunt; alii vero rectius velut certum fidei dogma illum venerantur, oppositamque opi-

nio-

a) Serm. 2. de verbis Apost. b) Lib. de peccat. merit. & remiss. Cap. 22.

nionem, non tantum, ut priores illi, ceu *temerariam*, & *erroneam*; sed etiam velut *hæreticam*, & ad *Pelagianum* errorem referendam esse deernunt. *Manifestum est*, inquit *Estius a)*, *ad hæresim Pelagii spectare sententiam, que nostræ propositioni contradicit, ac subinde ipsam propositionem ad fidem catholicam pertinere.* Et Medina Sotum referens asserit: *non solum damnatum esse adversus Pelagium, quod possimus meritorie implere mandata; sed etiam quod possimus omnia quantum ad substantiam b).* Supponit ergo uterque etiam posteriorem hunc doctrinæ articulum Pelagianam hæresim continere, consequenter sententiam huic oppositam inter fidei dogmata esse referendam; quorum iudicium plenissime confirmatur omnibus illis argumentis ex SS. Scripturarum, divinæque traditionis auctoritate supra Cap. XI. & XII. summa, qua potuimus, accuratione deductis, quibus uberiorem præsentî themati lucem affudisse confidimus.

CA-

a) In 2. Dist. 26. §. 40. Lit. F. b) Lib. I. de natura & gratia Cap. 22.